

~ ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ ~

УДК 368.024.001(477+7)

DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2023-11-12-312-313-91-107>

**ПОРІВНЯЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
УКРАЇНСЬКИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ПІДПРИЄМСТВ СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ**

Дем'янчук М. А., д-р екон. наук, доцент, професор кафедри обліку і фінансів, економіко-правовий факультет, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Одеса, Україна
e-mail: ma-demyanchuk@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-3907-3464

Маслій Н.Д., доктор економічних наук, професор кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин, голова Ради молодих вчених ОНУ імені І. І. Мечникова, Одеса, Україна
e-mail: masliy.natalia@gmail.com
ORCID ID: 0000 0002 347 2 5646

Кулікова Є.О., старший викладач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку Одеського національного економічного університету, Одеса, Україна
e-mail: kulikovaelizaveta92@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6652-3387

***Анотація.** Страхові компанії є ключовими учасниками фінансового ринку країни і питання їхньої конкурентоспроможності відіграють важливу роль для національного страхового ринку в умовах посиленої конкуренції та глобалізації. Попередні дослідження показують доволі неоднозначні результати щодо розвитку страхового ринку України в порівнянні зі страховими ринками інших країн, оскільки преважує ринок ризикового страхування. Стаття присвячена проведенню порівняльного оцінювання конкурентоспроможності українських та зарубіжних підприємств страхового бізнесу на основі ретроспективних даних із застосуванням інтегрального підходу для визначення можливостей підвищення конкурентоспроможності аналізованих підприємств. Дослідження спирається на результати проведених розрахунків основних складових елементів коефіцієнту конкурентоспроможності підприємств страхового бізнесу, а також вивчає взаємозв'язок між конкурентоспроможністю та обсягами валового прибутку для ідентифікації сильних і слабких місць та знайти потенційні можливості для підвищення їх рівня.*

***Ключові слова:** конкурентоспроможність, підприємство страхового бізнесу, міжнародні страхові групи, порівняльне оцінювання, інтегральний підхід, взаємозалежність.*

**COMPARATIVE ASSESSMENT OF COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN AND
FOREIGN INSURANCE COMPANIES**

Demianchuk Maryna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor Professor of the Department of Accounting and Finance, Odessa I.I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine
e-mail: ma-demyanchuk@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-3907-3464

Natalia Maslii, Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of World Economy and International Economic Relations, Head of the Council of Young Scientists at Odessa I. I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine
e-mail: masliy.natalia@gmail.com
ORCID ID: 0000 0002 347 2 5646

Kulikova Yelizaveta, Senior Lecturer at the Department of Financial Management and Stock Market of Odessa National Economic University, Odessa, Ukraine
e-mail: kulikovaelizaveta92@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6652-3387

***Abstract.** Insurance companies are key participants in the country's financial market, and the issue of their competitiveness plays an important role for the national insurance market in the context of increased competition and globalisation. Previous studies show rather mixed results on the development of the Ukrainian insurance market compared to the insurance markets of other countries, as the risk insurance market prevails. The article is devoted to a comparative assessment of the competitiveness of Ukrainian and foreign insurance companies based on retrospective data using an integral approach to identify opportunities to improve the*

competitiveness of the analysed companies. The study is based on the results of the calculations of the main components of the competitiveness coefficient of insurance business enterprises, and also examines the relationship between competitiveness and gross profit to identify strengths and weaknesses and find potential opportunities to improve their level.

Key words: *competitiveness, insurance business enterprise, international insurance groups, comparative assessment, integral approach, interdependence.*

JEL Classification: G220, L250, F230.

Постановка проблеми. Страхові компанії є ключовими учасниками фінансового ринку країни і питання їхньої конкурентоспроможності відіграють важливу роль для національного страхового ринку в умовах посиленої конкуренції та глобалізації. Попередні дослідження показують доволі неоднозначні результати щодо розвитку страхового ринку України в порівнянні зі страховими ринками інших країн. На вітчизняному ринку превалує ринок страхування іншого, ніж життя, тобто ринок ризикового страхування, в той час коли в розвинутих країнах переважає ринок страхування життя. Тому виникає слушне запитання щодо конкурентоспроможності вітчизняних підприємств страхового бізнесу в порівнянні із зарубіжними.

Оцінка конкурентоспроможності українських страхових компаній та порівняння їх із діяльністю зарубіжних має велике значення для підвищення довіри потенційних страхувальників до українського страхового ринку з кількох причин. По-перше, транспарентність, бо оцінка конкурентоспроможності надає інформацію про фінансову стійкість, якість обслуговування та загальний рівень професіоналізму підприємств страхового бізнесу. Це сприяє створенню об'єктивного відображення їхньої діяльності та дозволяє споживачам приймати обґрунтовані рішення. По-друге, залучення інвестицій, адже інвестори, які розглядають можливість інвестування в український страховий ринок, зазвичай враховують рівень конкурентоспроможності компаній. Якщо оцінка показує позитивні результати, це може збільшити інтерес інвесторів до українських страхових компаній та підвищити їхню фінансову стабільність. По-третє, збільшення конкуренції: оскільки якщо українські страхові компанії знаходяться на високому рівні конкурентоспроможності, це спонукатиме їх до пошуку нових способів поліпшення своїх послуг та зниження цін, що в свою чергу може призвести до підвищення загального рівня обслуговування та доступності страхових послуг для клієнтів. По-четверте, підвищення репутації, тому що українські страхові компанії, які проходять оцінку конкурентоспроможності та демонструють високі результати, отримують можливість позитивно просувати свою репутацію як надійних та ефективних установ, що збільшує довіру споживачів та партнерів.

Такий інформаційний контекст розширить існуючі теоретичні засади цього питання та допоможе провести порівняльний аналіз ефективності діяльності зазначених підприємств для визначення у майбутніх роботах шляхів підвищення ефективності та конкурентоспроможності українського страхового сектору в умовах євроінтеграції. Це, в свою чергу, може сприяти підвищенню довіри до українського страхового ринку через стимулювання покращення якості обслуговування, залучення інвестицій та підвищення конкуренції в процесі боротьби вітчизняних підприємств страхового бізнесу за потенційних клієнтів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Конкурентоспроможність, ефективність діяльності та фінансовий потенціал страхових компаній досліджують як вітчизняні, так і закордонні науковці, висуваючи різноманітні методики оцінювання. Але більшість концепцій та існуючих методів спрямовано на оцінку конкурентоспроможності страхової галузі в цілому або її підприємств на одному страховому ринку, що свідчить про досить широке трактування. Частина робіт зарубіжних науковців зосереджена на дослідження розвитку та порівнянні конкуренції і концентрації у банківському і страховому секторах, наприклад, Чеської Республіки за допомогою індексу Герфіндаля-Гіршмана [1]. На прикладі Казахстану демонструють конкурентні позиції компаній на ринку страхових послуг через «багатокутник конкурентоспроможності НТП» [2-4].

Також представлені дослідження на основі процесу нечіткої аналітичної ієрархії та вдосконаленої нечіткої модифікованої методики впорядкування за подібністю до ідеального

рішення (вдосконалена нечітка модифікована TOPSIS) для отримання оцінок ефективності альтернатив (тобто страхових компаній), що оцінюються [5], а також ієрархічна модель оцінки конкурентоспроможності страхової компанії, яка заснована на нечіткій логіці [6]. Цікавим є дослідження розвитку конкуренції на страховому ринку Зімбабве із застосуванням підходу індикатора Воопе [7]. Практичне значення для страхових компаній має створення системи наукової оцінки, тому авторами роботи [8] за допомогою аналітичного ієрархічного процесу (АНР) та на основі фінансових і нефінансових показників компаній побудована системи оцінки ефективності.

Оцінка страхових компаній включає велику кількість показників, тому це складне питання спробували вирішити науковці [9], розробивши метод багатокритеріального прийняття рішень (MCDM) для ранжування набору страхових компаній. Результати показують ефективність запропонованого методу та є корисною довідкою для оцінки страхової галузі. Необхідно також відмітити окремі праці вітчизняних науковців, зокрема такі [10-11], що розглядають теоретичні аспекти визначення сутності конкурентоспроможності страхових компаній; аналізують конкурентоспроможність страхових компаній на рівні окремого регіону України [12]; вивчають концептуальні засади конкурентоспроможності страхової компанії в сучасному ринковому середовищі [13]. Корисним у дослідженні динаміки діяльності страхових компаній є також застосування кластерного аналізу, за допомогою якого існує можливість визначити до якого кластера відноситься досліджувана компанія, із подальшим застосуванням дискримінантного аналізу, таблиць квадратів відстаней Махаланобіса та апостеріорних ймовірностей приналежності для визначення остаточної оцінки та рейтингу страхової компанії [14]. Також зазначається важливість застосування кількісних методів оцінки конкурентоспроможності страхових компаній, що пояснюється чіткістю визначених гіпотез за наявності конкретних кількісних показників і отриманням із високим ступенем точності результатів [15].

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, представлені напрацювання не розглядають в якості об'єкту дослідження окрему компанію чи підприємство, вони спираються більше на конкурентоспроможності сукупності страхових компаній. Тому важливим є дослідження можливості застосування підходів та методології щодо оцінювання конкурентоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності із суміжних сфер економічної діяльності та апробація ефективності їх застосування для порівняння підприємств страхового бізнесу, походження яких відрізняється за країнами або приналежності до конкретної страхової групи. Найбільш популярними критеріями вибору страхової компанії у наявних та потенційних клієнтів підприємств страхового бізнесу є якість та асортимент послуг, вартість страхових послуг та цінова політика, імідж страхової компанії та ступінь відомості бренду, позиції на страховому ринку, розгалуженість мережі філій, надійність, якість менеджменту та ефективність маркетингової діяльності, професійна компетентність персоналу, наповненість та зручність у користуванні сайту, тривалість врегулювання претензій при настанні страхового випадку та багато інших. Але зважаючи на велику кількість відсутньої статистичної та аналітичної інформації при оцінці конкурентоспроможності страхових компаній, оскільки вона розкриває стратегічно-важливу інформацію та інформацію про внутрішні операційні процеси, є неможливим застосування перелічених вище підходів. Тому доцільним є застосування інтегрального підходу до оцінки конкурентоспроможності підприємств страхового бізнесу [16], зважаючи на специфіку їхньої діяльності та певну ексклюзивність [17] в порівнянні з підприємствами інших сфер економічної діяльності. Основна ідея цього підходу полягає у застосуванні системи економічних та фінансових показників, що відображають ефективність діяльності підприємств, їхнього фінансового положення, ефективності збуту та просування продукції, а також враховує рівень конкурентоспроможності продукції, розрахунок якого прийнято рішення проводити на основі Народного рейтингу страхових компаній України [18], який створений задля визначення реального рівня обслуговування страховими компаніями своїх клієнтів.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає у проведенні порівняльного оцінювання конкурентоспроможності українських та зарубіжних підприємств страхового бізнесу на

основі ретроспективних даних із застосуванням інтегрального підходу для визначення можливостей підвищення конкурентоспроможності аналізованих підприємств. Завданнями статті є (1) аналіз динаміки зміни основних розрахункових показників розвитку вітчизняних та зарубіжних підприємств страхового бізнесу для визначення інтегрального показника – коефіцієнту конкурентоспроможності – і побудови теплової карти зазначеного показника; (2) оцінка результатів дескриптивної статистики та частот розподілу значень отриманих в результаті розрахунків коефіцієнтів конкурентоспроможності підприємств страхового бізнесу для виявлення основних характеристик розподілу; (3) вивчення взаємозв'язку між конкурентоспроможністю та обсягами валового прибутку підприємств страхового бізнесу для ідентифікації сильних і слабких місць та потенційних резервів для підвищення конкурентоспроможності.

Основний матеріал. Для оцінювання конкурентоспроможності страхових компаній України обрано п'ять провідних страхових компаній non-life на основі показника зібраних валових страхових премій за 2022 рік, серед яких три компанії входять до складу міжнародних страхових груп та дві до вітчизняних фінансово-промислових груп. В якості опонентів обрано три страхових компанії, які є представниками таких самих міжнародних страхових груп, представлених лідерів на ринку України. З метою визначення ролі та можливостей діяльності обраних підприємств на страховому ринку відповідних країн наведемо коротку характеристику цих компаній як суб'єктів господарювання (табл. 1).

Відповідно методики для переведення розрахованих показників у відносні величини (бали) здійснено їх порівняння з базовими показниками. В якості базових показників використано середні значення кожного показника. У цілях переведення показників у відносні величини відповідно до методу використано 15-бальну шкалу. При цьому значення «5 балів» надано показникам, які гірші за базовий інтервал; «10 балів» – на рівні базового інтервалу; «15 балів» – значення показників більше за базовий інтервал (табл. 2). Інтервали визначено на основі мінімальних та максимальних значень показників і поділено на 3 рівномірних сегменти. Відносні величини показників конкурентоспроможності підприємств страхового бізнесу за 15-бальною шкалою.

Таблиця 1

Коротка характеристика підприємств страхового бізнесу

Страхова компанія (країна реєстрації)	Характеристики				
	Організаційно-правова форма	Рік заснування СК (рік приєднання до МСГ)	Приналежність до МСГ / ФПГ (рік заснування МСГ / ФПГ)	Основний засновник / бенефіціар % частки, країна	Економічна діяльність
ПрАТ «СК «УСГ»» (Україна)	Приватне акціонерне товариство (ПрАТ)	2000 р. (2008 р.)	Австрійська страхова група «Vienna Insurance Group» (1824 р.)	ТОВ «Ейтїбіай-ейч» 92,93%, Австрія	КВЕД 65.12; 65.12; 65.20; 66.21; 66.22; 66.29
Asigurarea Romaneasca ASIROM (Румунія)	Приватне акціонерне товариство	1991 р. (2007 р.)		Vienna Insurance Group (88,70%, Австрія) LVP Holding GmbH, компанія з обмеженою відповідальністю (11,02%, Австрія) Фізичні та юридичні особи (0,28%)	CAEN 6512

АТ «СК «АРКС»» (Україна)	Приватне акціонерне товариство (ПрАТ)	1994 р. (2018 р.)	Канадський страховий холдинг «Fairfax Financial Holdings» (1951 р.)	ВАТСА ВВІВІАН ПРЕМ 30,52%, Канада	КВЕД 65.12; 65.12; 65.20; 66.21; 66.22; 66.29
Allied World Assurance Company Holdings (Бермудські острови)	Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ)	2001 р. (2017 р.)		Fairfax Financial Holdings (79%, Канада) Ontario Municipal Employees Retirement System (21%, Канада)	NAICS 5241; 5242
ПрАТ «СК «Уніка»» (Україна)	Приватне акціонерне товариство (ПрАТ)	1994 р. (2006 р.)	Австрійська страхова група «UNIQA Insurance Group» (1811 р.)	УНІКА ОСТЕРРАЙХ ФЕРЗІХЕРУНГЕН АГ 99,79%, Австрія	КВЕД 65.12
UNIQA Österreich (Австрія)	Публічне товариство з обмеженою відповідальністю (ПТОВ)	1811 р. (1999 р.)		UNIQA Insurance Group (100%, Австрія)	NACE K65
ПрАТ «СГ «ТАС»» (Україна)	Приватне акціонерне товариство (ПрАТ)	2000 р. (2000 р.)	ФПГ України – Група «ТАС» (1998 р.)	Тігіпко Сергій Леонідович 100%, Україна	КВЕД 65.12; 65.20
АТ «СК «Інго»» (Україна)	Акціонерне товариство (АТ)	1994 р. (2017 р.)	Українська ПФГ DCH (2007 р.)	Ярославський Олександр Владиленич 100%, Україна	КВЕД 65.12; 65.20; 66.29; 68.20

Примітки: МСГ – міжнародна страхова група; ФПГ – фінансово-промислова група; ПФГ – промислово-фінансова група; 65.12 Інші види страхування, крім страхування життя; 65.20 Перестраховання; 66.21 Оцінювання ризиків та завданої шкоди; 66.22 Діяльність страхових агентів і брокерів; 66.29 Інша допоміжна діяльність у сфері страхування та пенсійного забезпечення; 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна; SAEN 6512 Інша страхова діяльність (ніж страхування життя); NAICS 5241 Страхові посередники; 5242 Агентства, брокерські контори та інша діяльність, пов’язана зі страхуванням; NACE K65 Страхування, перестраховання та пенсійне забезпечення, крім обов’язкового соціального страхування

Джерело: сформовано авторами на основі даних [19-24, 26-28].

Таблиця 2

Базові інтервали показників конкурентоспроможності страхових компаній України

Показники	Умовне позначення	Базовий інтервал	
		нижня межа	верхня межа
1. Показник ефективності діяльності підприємства	ЕП		
1.1. Відносний показник витрат на одиницю продукції	В	0,6872	0,9613

1.2. Відносний показник фондівдачі	Ф	34,4671	63,9989
1.3. Відносний показник рентабельності товару	РТ	96,3391	146,7132
1.4. Відносний показник продуктивності праці	ПП	1147,0090	1720,4288
2. Фінансове положення підприємства	ФП		
2.1. Коефіцієнт автономії	КА	0,3506	0,5506
2.2. Коефіцієнт платоспроможності	КП	0,2780	0,4096
2.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	КЛ	2,6242	5,2364
2.4. Коефіцієнт обіговості обігових засобів	КО	1,0351	1,5566
3. Ефективність збуту та просування товару	ЕЗ		
3.1. Рентабельність продажу	РП	38,0778	51,7991
3.2. Коефіцієнт завантаження виробничих потужностей	КМ	33,4394	62,9122
3.3. Коефіцієнт ефективності реклами та засобів стимулювання збуту	КР	6,3422	12,6844
4. Конкурентоспроможність товару	КТ	0,6133	0,6967

Джерело: розраховано авторами на підставі отриманих розрахункових показників конкурентоспроможності підприємств страхового бізнесу

Розрахунок одиничних показників конкурентоспроможності підприємств страхового бізнесу здійснено на підставі даних їхньої фінансової звітності (табл. 3-6).

Таблиця 3

Динаміка зміни елементів коефіцієнту конкурентоспроможності ПАТ «СК «УСГ»» та Asigurarea Romaneasca ASIROM

Показники	ПАТ «СК «УСГ»»					Asigurarea Romaneasca ASIROM				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
1. ЕП	12,05	10,00	12,05	11,55	14,50	10,50	10,50	10,50	12,05	10,50
1.1. В	4,65	3,10	4,65	4,65	4,65	3,10	3,10	3,10	4,65	3,10
1.2. Ф	1,90	1,90	1,90	1,90	2,85	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90
1.3. РТ	4,00	4,00	4,00	4,00	6,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
1.4. ПП	1,50	1,00	1,50	1,00	1,00	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
2. ФП	12,80	11,80	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00
2.1. КА	2,90	2,90	2,90	2,90	2,90	2,90	2,90	2,90	2,90	2,90
2.2. КП	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
2.3. КЛ	5,40	5,40	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60
2.4. КО	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
3. ЕЗ	7,80	7,10	7,10	8,10	9,95	8,95	9,65	8,95	8,95	8,95
3.1. РП	3,70	3,70	3,70	3,70	5,55	5,55	5,55	5,55	5,55	5,55
3.2. КМ	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
3.3. КР	2,10	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	2,10	1,40	1,40	1,40
4. КТ	9,14	8,96	9,23	9,14	9,33	9,14	8,96	9,23	9,14	9,33

Джерело: розраховано авторами на підставі даних фінансової звітності підприємств страхового бізнесу та переведено у відносні величини відповідно до методики [20, 27].

Таблиця 4

Динаміка зміни елементів коефіцієнту конкурентоспроможності
АТ «СК «АРКС»» та Allied World Assurance Company Holdings

Показники	Роки АТ «СК «АРКС»»					Allied World Assurance Company Holdings				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
1. ЕП	12,05	12,05	11,55	11,55	13,55	11,55	10,00	10,00	10,00	10,00
1.1. В	4,65	4,65	4,65	4,65	4,65	4,65	3,10	3,10	3,10	3,10
1.2. Ф	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90
1.3. РТ	4,00	4,00	4,00	4,00	6,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
1.4. ПП	1,50	1,50	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
2. ФП	11,80	10,00	11,00	12,45	11,00	11,45	11,45	11,45	11,45	11,45
2.1. КА	2,90	2,90	2,90	4,35	2,90	4,35	4,35	4,35	4,35	4,35
2.2. КП	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
2.3. КЛ	5,40	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60
2.4. КО	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
3. ЕЗ	7,10	7,10	8,95	8,95	8,95	7,10	7,10	7,10	7,10	7,10
3.1. РП	3,70	3,70	5,55	5,55	5,55	3,70	3,70	3,70	3,70	3,70
3.2. КМ	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
3.3. КР	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40
4. КТ	8,14	7,98	8,23	8,14	8,31	8,14	7,98	8,23	8,14	8,31

Джерело: розраховано авторами на підставі даних фінансової звітності підприємств страхового бізнесу [19, 23] та переведено у відносні величини відповідно до методики.

Таблиця 5

Динаміка зміни елементів коефіцієнту конкурентоспроможності
ПрАТ «СК «Уніка»» та UNIQA Österreich

Показники	ПрАТ «СК «Уніка»»					UNIQA Österreich				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
1. ЕП	11,55	11,55	10,00	10,00	12,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00
1.1. В	4,65	4,65	3,10	3,10	3,10	3,10	3,10	3,10	3,10	3,10
1.2. Ф	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90
1.3. РТ	4,00	4,00	4,00	4,00	6,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
1.4. ПП	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
2. ФП	10,00	10,00	11,00	10,00	11,00	11,45	11,45	11,45	11,45	11,45
2.1. КА	2,90	2,90	2,90	2,90	2,90	4,35	4,35	4,35	4,35	4,35
2.2. КП	2,00	2,00	3,00	2,00	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
2.3. КЛ	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60
2.4. КО	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
3. ЕЗ	7,10	7,10	8,95	7,10	8,95	7,10	7,10	7,10	7,10	7,80
3.1. РП	3,70	3,70	5,55	3,70	5,55	3,70	3,70	3,70	3,70	3,70
3.2. КМ	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00

3.3. КР	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	2,10
4. КТ	11,43	11,20	11,55	11,44	11,67	11,43	11,20	11,55	11,44	11,67

Джерело: розраховано авторами на підставі даних фінансової звітності підприємств страхового бізнесу [21, 24] та переведено у відносні величини відповідно до методики.

Таблиця 6

Динаміка зміни елементів коефіцієнту конкурентоспроможності
ПрАТ «СГ «ТАС»» і АТ «СК «Інго»

Показники	ПрАТ «СГ «ТАС»»					АТ «СК «Інго»				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
1. ЕП	10,00	10,00	10,00	10,50	10,50	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00
1.1. В	3,10	3,10	3,10	3,10	3,10	3,10	3,10	3,10	3,10	3,10
1.2. Ф	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90
1.3. РТ	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
1.4. ПП	1,00	1,00	1,00	1,50	1,50	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
2. ФП	13,25	12,20	12,20	12,20	13,20	12,45	12,45	11,00	11,00	11,00
2.1. КА	4,35	4,35	4,35	4,35	4,35	4,35	4,35	2,90	2,90	2,90
2.2. КП	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
2.3. КЛ	5,40	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60	3,60
2.4. КО	1,50	2,25	2,25	2,25	2,25	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
3. ЕЗ	7,10	7,10	7,10	7,10	7,10	7,10	7,10	7,10	7,10	7,10
3.1. РП	3,70	3,70	3,70	3,70	3,70	3,70	3,70	3,70	3,70	3,70
3.2. КМ	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
3.3. КР	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40
4. КТ	8,49	8,32	8,58	8,50	8,67	8,84	8,67	8,94	8,85	9,03

Джерело: розраховано авторами на підставі даних фінансової звітності підприємств страхового бізнесу [26, 28] та переведено у відносні величини відповідно до методики.

Далі здійснено розрахунок показників оцінки коефіцієнта конкурентоспроможності підприємств страхового бізнесу (ККП), який відображено на рис. 1. Аналізуючи наведені вище показники, слід зазначити, що показник ефективності діяльності підприємства (ЕП) є одним з найбільш суттєвих елементів коефіцієнту конкурентоспроможності для більшості страхових компаній. Найбільші значення ЕП між українських підприємств зафіксовані у АТ «СК «АРКС»», ПАТ «СК «УСГ»» та ПрАТ «СК «Уніка»», проте показник має нестабільну динаміку протягом аналізованого періоду (зростання чергуються зі спадами), а найбільші значення зафіксовані у 2022 р. (у «АРКС» - 13,55, «УСГ» - 14,50, «Уніка» - 12,00). Причиною цього є суттєве збільшення у 2022 р. відносного показника рентабельності товару (з 4,00 до 6,00) у перелічених вище страхових компаній та відносного показника фондодідачі (з 1,90 до 2,85) у ПАТ «СК «УСГ»». ЕП у АТ «СК «Інго»» демонструє стабільну динаміку: протягом аналізованого періоду значення показника дорівнює 10,00; а у ПрАТ «СГ «ТАС»» стабільна динаміка зі значенням 10,00 змінюється у 2021 р. (відбувається зростання показника до 10,50), що пояснюється збільшенням відносного показника продуктивності праці.

Серед зарубіжних підприємств страхового бізнесу найбільшим цей показник є в компанії ASIROM (значення коливається від 10,50 до 12,05). Найвище значення показника (12,05), зафіксоване у 2021 р. пояснюється збільшенням у цьому році відносного показника витрат на одиницю продукції. Страхові компанії Allied World та UNIQA мають стабільну динаміку та демонструють значення показника на рівні 10,00, окрім 2018 р., коли в СК Allied World

показник становив 11,55, причиною чого стало також збільшення відносного показника витрат на одиницю продукції.

Наступним вагомим елементом ККП є фінансове положення підприємства (ФП). Поміж українських аналізованих компаній найбільше значення цього показника має ПрАТ «СГ «ТАС»» (показник коливається від 12,20 до 13,25), друге місце за значеннями ФП займає АТ «СК «Інго»». Причиною цього є значне перевищення коефіцієнту автономії у цих компаніях (так, у ПрАТ «СГ «ТАС»» він дорівнює 4,35 порівняно з 2,90 в інших компаніях) та коефіцієнту обіговості обігових засобів (2,25 у ПрАТ «СГ «ТАС»» порівняно з 1,50).

Найбільшим між зарубіжних цей показник є у Allied World та UNIQA, він становить 11,45 протягом усього аналізованого періоду. У СК ASIROM показник ФП складає 10,00 протягом усього періоду, причиною меншого значення показника у даної СК є нижчий рівень коефіцієнту автономії (2,90 порівняно з 4,35 у інших страхових компаній).

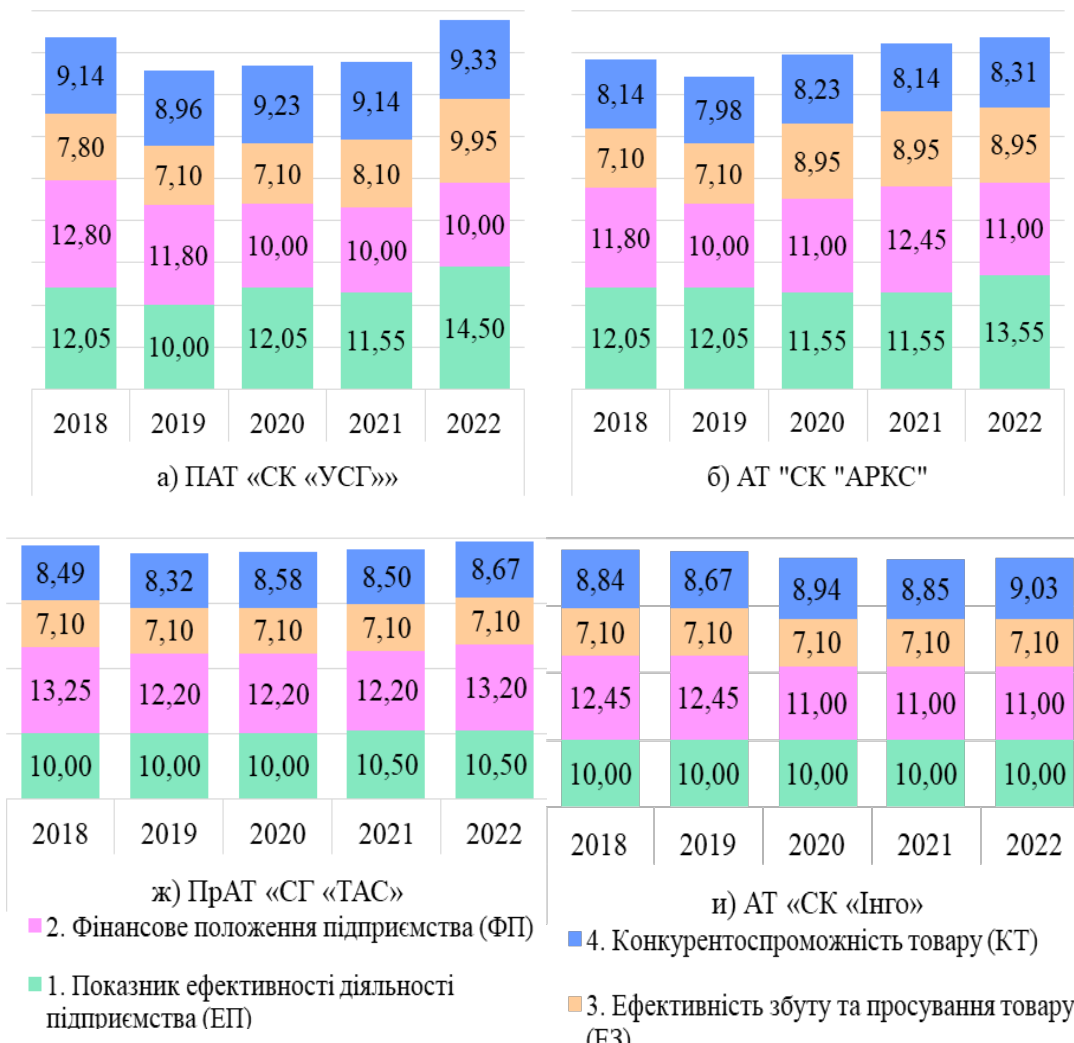

Рис. 1. Динаміка зміни елементів коефіцієнту конкурентоспроможності вітчизняних та зарубіжних підприємств страхового бізнесу

Джерело: розраховано та побудовано авторами

Найбільшим між зарубіжних цей показник є у Allied World та UNIQA, він становить 11,45 протягом усього аналізованого періоду. У СК ASIROM показник ФП складає 10,00 протягом усього періоду, причиною меншого значення показника у даної СК є нижчий рівень коефіцієнту автономії (2,90 порівняно з 4,35 у інших страхових компаній).

Такий елемент як ефективність збуту та просування товару (ЕЗ) займає найменшу питому вагу порівняно з іншими елементами коефіцієнту конкурентоспроможності у всіх страхових

компаніях нашої вибірки. У АТ «СК «АРКС»», ПАТ «СК «УСГ»» та ПрАТ «СК «Уніка»» показник має нестабільну динаміку (зростання чергуються зі спадами), проте саме у цих компаній він є найбільшим порівняно з двома іншими (так, у АТ «СК «Інго»» та ПрАТ «СГ «ТАС»» показник має незмінне значення 7,10, в той час як у ПАТ «СК «УСГ»» у 2022 р. він сягає 9,95), причиною є високий показник рентабельності продажу в АТ «СК «АРКС»», ПАТ «СК «УСГ»» та ПрАТ «СК «Уніка»». Серед зарубіжних підприємств найбільшим цей показник є у СК ASIROM (8,95, тоді як у інших компаній цей показник складає 7,10), причиною чого є вищий показник рентабельності продажу у СК ASIROM (5,55) порівняно з 3,70 у інших страхових компаній.

Останній елемент коефіцієнту конкурентоспроможності – конкурентоспроможність товару (КТ) є найбільшим у ПрАТ «СК «Уніка»», оскільки саме ця компанія має найвищий рівень довіри у споживачів страхових послуг відповідно до Народного рейтингу страхових компаній України. Поміж зарубіжних підприємств є найбільшим у СК UNIQA (значення коливаються від 11,20 до 11,67), далі йде СК ASIROM (8,96–9,33) та СК Allied World (7,98–8,31).

Розрахувавши та проаналізувавши всі елементи ККП можемо визначити його для кожної страхової компанії вибірки за останні п'ять років. Для більш наочного відображення ККП провідних страхових компаній українських та зарубіжних опонентів побудовано теплову карту (табл. 7), що відображають динаміку зміни зазначеного коефіцієнту за 2018–2022 рр.

Усі обрані нами п'ять страхових компаній мають коефіцієнт конкурентоспроможності на базовому рівні або вище базового, значення 0,00–5,00, тобто нижче базового, відсутнє. Слід зазначити, що у 2022 р. три страхові компанії мають ККП вище базового рівня (ПАТ «СК «УСГ»» – 10,44; АТ «СК «АРКС»» – 10,02; ПрАТ «СК «Уніка»» – 10,90), що свідчить про позитивну тенденцію. Також необхідно відмітити, що ККП обраних компаній за аналізований період є досить високим (наближається до значення 10, що є верхньою межею базового проміжку).

Аналізуючи складові ККП за кожною обраною СК у розрізі років, необхідно зазначити, що у ПАТ «СК «УСГ»» найбільші значення ККП зафіксовані у 2018 та 2022 рр. (10,33 та 10,44 відповідно), таким чином з 2018 р. по 2020 р. спостерігався спад показника, а з 2021 р. – зростання. Розглядаючи АТ «СК «АРКС»» слід зазначити, що ККП демонструє то спад, то зростання (найменше значення зафіксовано у 2019 р. – 8,97), але у 2022 р. ККП дорівнює 10,02, що ставить цю компанію на третє місце у вибірці.

Таблиця 10

Теплова карта коефіцієнта конкурентоспроможності підприємства провідних страхових компаній України

Страхові компанії	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
ПАТ «СК «УСГ»»	10,33	9,51	9,39	9,51	10,44
АТ «СК «АРКС»»	9,55	8,97	9,70	10,09	10,02
ПрАТ «СК «Уніка»»	10,04	9,96	10,56	9,81	10,90
ПрАТ «СГ «ТАС»»	9,78	9,42	9,50	9,55	9,90
АТ «СК «Інго»»	9,66	9,60	9,27	9,24	9,30
Примітка: Вартість показників з урахуванням вагових значень					
низький 0,00-5,00		базовий 5,01-10,00		високий 10,01-15,00	
Джерело: побудовано автором на основі даних табл. 9					

ПрАТ «СК «Уніка»» має найвищі показники ККП (так компанія тричі за аналізований період має значення показника вище базового рівня – у 2018, 2020 та 2022 рр.), значення ККП 10,90 у 2022 р. дає можливість компанії очолити перше місце за цим показником у вибірці. ПрАТ «СГ «ТАС»» не має суттєвих стрибків в значенні показника ККП, і з 2019 р. демонструє тенденцію до щорічного його зростання зі значенням 9,90 у 2022 р. Аналізуючи АТ «СК «Інго»» можна побачити тенденцію до скорочення ККП (так у 2018 р. показник склав 9,66, а у 2022 р. – 9,30), проте ці значення знаходяться в межах базового проміжку та наближаються до його верхньої межі.

Аналізуючи ККП серед зарубіжних підприємств страхового бізнесу, можна зазначити, що усі обрані нами страхові компанії мають коефіцієнт конкурентоспроможності на базовому рівні або вище базового, значення 0,00–5,00, тобто нижче базового, відсутнє. Слід відмітити, що СК UNIQA має показник ККП вище базового рівня протягом всього аналізованого періоду (найбільше значення у 2022 р. – 10,47). Страхові компанії ASIROM та Allied World демонструють показник ККП на базовому рівні, що наближається до його верхньої межі. Однак СК ASIROM має вищі значення ККП (від 9,55 у 2018 р. до 9,78 у 2021 р.), тоді як Allied World демонструє коливання показника від 9,09 у 2019 р. до 9,37 у 2018 р. Узагальнюючи, слід сказати, що всі аналізовані СК є мають високий рівень конкурентоспроможності, оскільки значення показника ККП знаходяться в базовому (ближче до верхньої межі) та високому проміжках.

Найбільше значення зафіксовано у 2022 р. (10,47), а найменше – у 2019 р. (10,15). Розглядаючи СК Allied World, також можна спостерігати нестабільну динаміку зміни показника ККП, його найбільше значення (9,37) було зафіксовано у 2018 р., а вже у 2019 р. спостерігається найменше значення за аналізований період – 9,09. У СК ASIROM, як і у попередніх компаній, періоди спаду показника чергуються зі зростанням, найбільше значення (9,78) зафіксовано у 2021 р., а найменше – у 2018 р. (9,55). Проте, відповідно до значень показника ККП, всі аналізовані страхові компанії мають достатній рівень конкурентоспроможності на страховому ринку.

Користуючись наявною статистичною інформацією та проведеними розрахунками простежимо вплив рівня конкурентоспроможності на валовий прибуток. Передусім потрібно окреслити дескриптивну (описову) статистику досліджуваних показників, яка графічно представлена на рис. 2. Визначено діапазон даних (мінімальні та максимальні значення). Діаграма більш довша валового прибутку, ніж ККП, що свідчить про більшу розсіяність даних. Довгі «вуса» вказують на наявність екстремальних спостережень. В обох випадках розподіл є асиметричним, зокрема спостерігається лівостороння асиметрія, що також підтверджується наведеними графіками частоти розподілу значень (рис. 3).

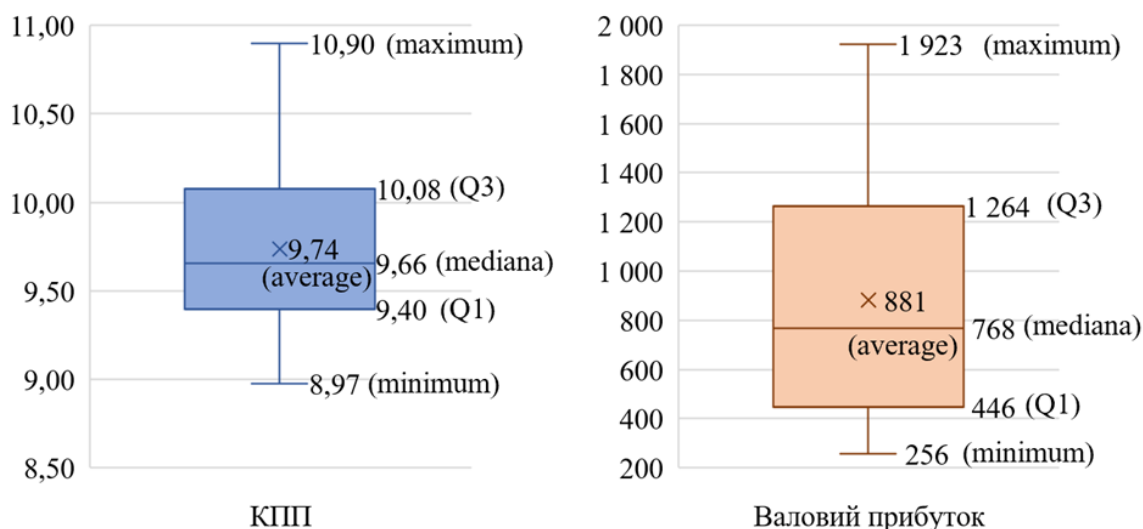

Рис. 2. Дескриптивна статистика коефіцієнту конкурентоспроможності та валового прибутку підприємств страхового бізнесу

Джерело: побудовано авторами.

Для побудови економіко-математичної моделі взаємозалежності коефіцієнту конкурентоспроможності та валового прибутку (1) використану статистичну інформацію п'яти українських та трьох підприємств страхового бізнесу інших країн за останні п'ять років (безпосередньо 40 спостережень).

$$ВП=460\,972,54 \cdot ККП-360\,7496,37 \quad (1)$$

Проведені дослідження показали, що порівнювальні показники прямолінійно залежні між собою із ступенем кореляції 0,44 (рис. 4). Стандартна похибка становить 425 420,96 од. Коефіцієнт детермінації R^2 для рівняння регресії складає 0,1947. Значимість F та P-значення відповідно дорівнюють 0,0044 та 0,0198, а отже, рівняння є статистично значимим при 95%-вому рівні надійності. Також статистичну значимість підтверджує і 95%-вий рівень надійності відсутність зміни знаку вільного члену (константи) рівняння при переході від стовпчика «нижні 95%» до стовпчика «верхні 95%».

Таким чином, можна зазначити, що досліджувані страхові компанії мають достатньо високий рівень конкурентоспроможності, який дозволяє їм створювати гідну конкуренцію на ринку та утримувати лідерські позиції протягом тривалого часу. Побудована модель взаємозалежності свідчить про те, що майже на 20% саме конкурентоспроможність страхових компаній впливає на рівень валового прибутку.

Найсильнішими сторонами всіх досліджуваних підприємств страхового бізнесу виявились фінансове положення та ефективність їх діяльності, проте ефективність збуту і просування товару та його конкурентоспроможність є недостатньо сильними. Це свідчить про необхідність приділення цим елементам конкурентоспроможності страхових компаній більше уваги. Окрім того доцільним буде також вивчення та впровадження досвіду зарубіжних компаній, що може надати корисних ідей та стратегій як для українських страхових компаній, так і закордонних. Це може включати в себе впровадження новітніх технологій, удосконалення процесів або вдосконалення методів обслуговування клієнтів. Проведене порівняльне оцінювання може підштовхнути українські компанії до підвищення якості своїх послуг та конкурентоспроможності, оскільки вони стикаються з прямим порівнянням зі зразками зарубіжного ринку.

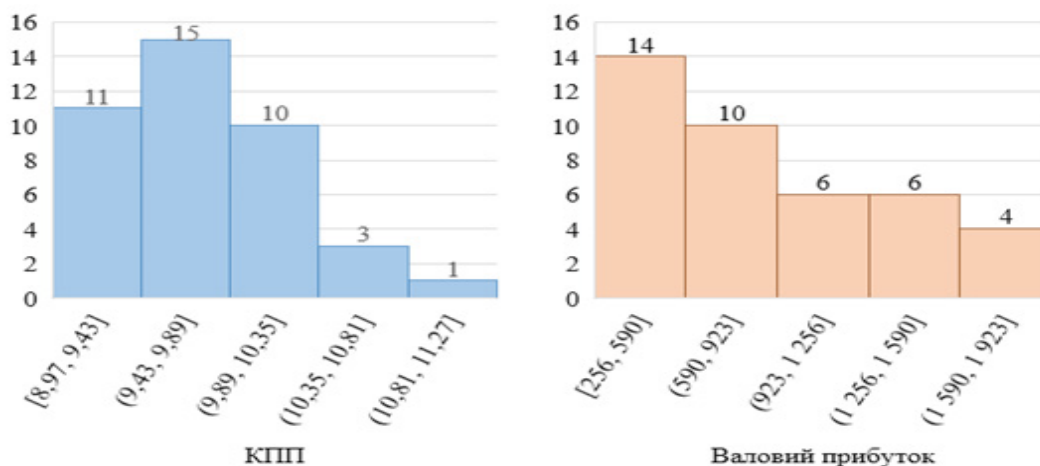

Рис. 3. Частота розподілу значень коефіцієнту конкурентоспроможності та валового прибутку підприємств страхового бізнесу

Джерело: побудовано авторами.

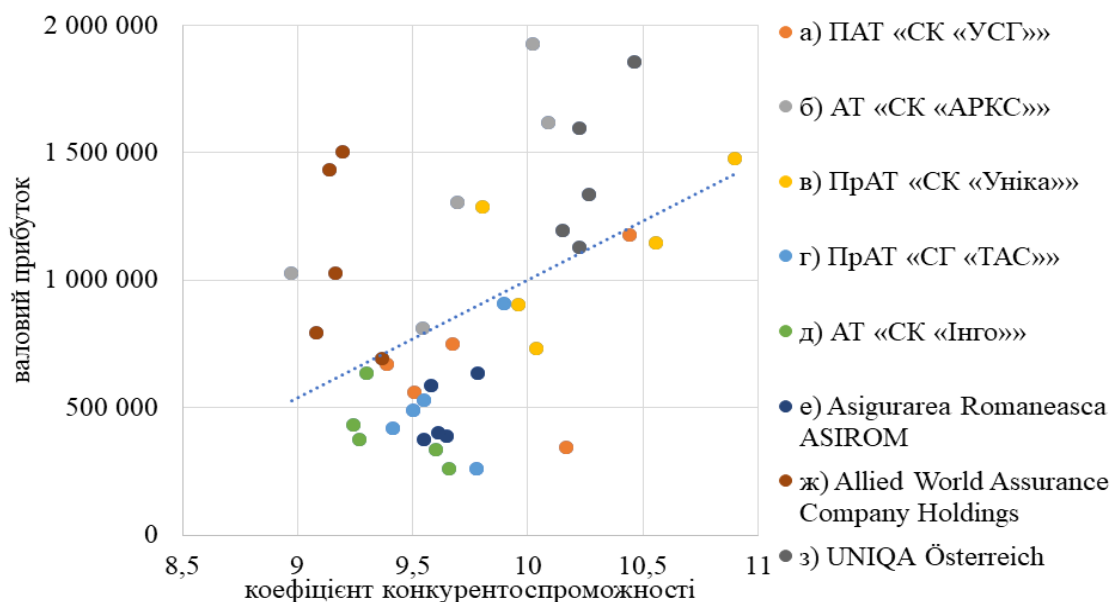

Рис. 4. Взаємозалежність коефіцієнту конкурентоспроможності та валового прибутку досліджуваних підприємств страхового бізнесу

Джерело: побудовано авторами.

Висновки. В роботі проведено порівняльне оцінювання конкурентоспроможності українських та зарубіжних підприємств страхового бізнесу на основі ретроспективних даних із застосуванням інтегрального підходу для визначення можливостей підвищення конкурентоспроможності аналізованих підприємств. Для оцінювання конкурентоспроможності СК обрано п'ять провідних вітчизняних СК non-life на основі показника зібраних валових страхових премій за 2022 рік. Під час оцінювання застосовано методику, яка полягає на аналізі ефективності діяльності, фінансового положення та ефективності збуту і просування товару, а також його конкурентоспроможності. В процесі аналізу встановлено, що 3 з аналізованих вітчизняних компаній мають приналежність до міжнародних страхових груп, тому для оцінювання рівня конкурентоспроможності вибрано зарубіжні компанії з тих саме груп: Vienna Insurance Group, Fairfax Financial Holdings, UNIQA Insurance Group.

За результатами оцінювання визначено, що у всіх аналізованих СК спостерігається висока ефективність діяльності та високий рівень фінансового положення. Проте жодна СК не перевищила межі базового рівня за показником ефективності збуту та просування страхових послуг. За показником конкурентоспроможності товару тільки UNIQA Österreich має високий рівень. Втім загальний рівень конкурентоспроможності аналізованих вітчизняних СК є високим (ПАТ «СК «УСГ»», АТ «СК «АРКС»», ПрАТ «СК «Уніка»» і UNIQA Österreich) та базовим, але таким, що наближається до високого (ПрАТ «СГ «ТАС»», АТ «СК «Інго»», Asigurarea Romaneasca ASIROM і Allied World Assurance Company Holdings).

Представлено основні характеристики отриманих значень коефіцієнта конкурентоспроможності. Визначено, що сукупність показників валового прибутку підприємств страхового бізнесу є більш розсіяною, ніж коефіцієнту конкурентоспроможності. Окрім того в обидвох сукупностях присутні екстремальні максимальні спостереження, що також вказує на розсіяність. Частота розподілу значень за обома показниками є лівосторонньою асиметричною. В процесі вивчення взаємозв'язку між конкурентоспроможністю та обсягами валового прибутку підприємств страхового бізнесу побудовано статистично-значиму економіко-математичну модель взаємозалежності із 95%-вим рівнем надійності та визначено, що тільки на 20% можна пояснити коливання рівня ККП.

Список літератури

1. Budská P., Fleischmann L. Development and comparison of competition and concentration in the banking and insurance sector in the czech republic in the years 2007-2019. *Politicka Ekonomie*. 2021. Vol. 69. Is. 1. P. 3–25. DOI: <https://doi.org/10.18267/J.POLEK.1308>.
2. Serikova G., Orynassarova Y., Kuzgibekova S., Yessymkhanova Z., Tatiyeva G., Omarova A. Evaluation of competitiveness factors of insurance companies. *Entrepreneurship and Sustainability*. 2019. Vol. 7. Is. 1. P. 704–713. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2019.7.1\(50\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2019.7.1(50)).
3. Vnukova N., Opeshko N., Mamedova E. Identifying changes in insurance companies' competitiveness on the travel services market. *Insurance Markets and Companies*. 2020. Vol. 11. Is. 1. P. 53–60. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ins.11\(1\).2020.06](http://dx.doi.org/10.21511/ins.11(1).2020.06).
4. Демиденко М.А., Пістунов І.М. Підвищення конкурентоспроможності продуктів та послуг страхової компанії з використанням методів економіко-математичного моделювання. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. №4 (74). С. 98–105. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2021-74-15>.
5. Chen S.-Y., Lu Ch.-Ch. Assessing the competitiveness of insurance corporations using fuzzy correlation analysis and improved fuzzy modified TOPSIS. *Expert Systems*. 2015. Vol. 32. Is. 3. P. 392–404. DOI: <https://doi.org/10.1111/exsy.12099>
6. Гриценко К.Г. Метод оцінювання конкурентоспроможності страхових компаній на основі нечіткої логіки. *Фінансовий простір*. 2011. Т. 1. №1. С. 79–84. URL: <https://oaji.net/articles/2014/944-1405945876.pdf> (дата звернення: 16.11.2023).
7. Sanderson A., Juniors M., Papavassiliou V. Competition in the insurance sector – An application of Boone indicator. *Cogent Economics & Finance*. 2021. Vol. 9. Is. 1. Article number 1974154. DOI: <https://doi.org/10.1080/23322039.2021.1974154>.
8. Lu M., Zhu K. Performance evaluation of the insurance companies based on AHP. *Advances in materials, machinery, electronics II: Proceedings of the 2nd International Conference on Advances in Materials, Machinery, Electronics (AMME 2018)*. 20–21 January 2018. Xi'an City, China. DOI: <https://doi.org/10.1063/1.5033666>.
9. Bilbao-Terol A., Arenas-Parra M., Quiroga-García R., Bilbao-Terol C. An extended best–worst multiple reference point method: application in the assessment of non-life insurance companies. *Operational Research*. 2022. Vol. 22. P. 5323–5362. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12351-022-00731-z>.
10. Внукова Н. М., Мамедова Е. Р. Теоретичні аспекти визначення сутності конкурентоспроможності страхових компаній. *Ефективна економіка*. 2020. №4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/14.pdf (дата звернення: 16.11.2023).
11. Кривицька О.Р., Ковоселецька А.О. Теоретико-методичні аспекти оцінки управління конкурентоспроможністю страхових компаній. *Бізнесінформ*. 2021. №12. С. 288–294. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-12-288-294>.
12. Пономарьова О. Б. Конкурентоспроможність страхових компаній у регіоні. *Вісник ДДФА. Економічні науки*. 2013. №2 (30). С. 92–103. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-12-288-294>.
13. Приступа Л. А., Харчук О. Б. Концептуальні засади конкуренто–спроможності страхової компанії в сучасному ринковому середовищі. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. С. 1201–1206. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/201.pdf (дата звернення: 16.11.2023).
14. Буртяк І.В., Судук Н.В., Рогач О.Д. Комплексна оцінка конкурентоспроможності страхової компанії методами кластерного та дискримінантного аналізу. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. Т. 1. №6. С. 156–162. DOI: <https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2021-300-6-26>.
15. Dyakonova I., Kravchuk A., Sheliuk A., Haber J. Quantitative methods estimation of the competitiveness of insurance companies in the context of sustainable development. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*. 2020. No 3 (34). P. 366–380. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v3i34.215575>.
16. Хмельницький національний університет. Методи аналізу конкурентоспроможності

- підприємства. URL: <https://msn.khmnu.edu.ua/mod/page/view.php?id=8839&lang=es> (дата звернення: 16.11.2023).
17. Yevtushenko N. O., Khomych N. O. Features of competitiveness assessment for insurance business companies. *Economics. Management. Business*. 2020. Vol. 3. Is. 3. P. 15–20. DOI: <https://doi.org/10.31673/2415-8089.2020.031520>.
18. Товариство з обмеженою відповідальністю «Файненс.юа». Народний рейтинг страхових компаній України. URL: https://finance.ua/ua/ratings/customer_services/-/insurances/2/1 (дата звернення: 16.11.2023).
19. Allied World Assurance Company Holdings, Ltd. About us. Our Financials. URL: <https://awac.com/financials/> (дата звернення: 16.11.2023).
20. ASIROM - Vienna Insurance Group. Dispre Asirom. Situatii financiare IFRS. URL: <https://asirom.ro/situatii-financiare-ifrs> (дата звернення: 16.11.2023).
21. UNIQA Österreich. Investor Relations. Publikationen. URL: <https://www.uniqagroup.com/grp/investor-relations/ueberblick.de.html> (дата звернення: 16.11.2023).
22. Публічне акціонерне товариство «Страхова компанія «Українська страхова група». Про USG. URL: <https://www.usg.ua/about/company-presentation/about-usg/> (дата звернення: 16.11.2023).
23. Акціонерне товариство «Страхова компанія «АРКС». Публічна та фінансова інформація. Про компанію ARX. URL: <https://arx.com.ua/publicna-ta-finansova-informatsiya> (дата звернення: 16.11.2023).
24. Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Уніка». Публічна інформація. URL: https://uniqa.ua/initial_data/ (дата звернення: 16.11.2023).
25. Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ТАС». Про нас. URL: <https://sgtas.ua/company/> (дата звернення: 16.11.2023).
26. Акціонерне товариство «Страхова компанія «INGO». Розкриття інформації. URL: <https://ingo.ua/pro-kompaniyu/rozkrittya-informacziyi> (дата звернення: 16.11.2023).
27. Публічне акціонерне товариство «Страхова компанія «Українська страхова група». Фінансова інформація. Фінансова звітність. URL: <https://www.usg.ua/about/financial-information/financial-statements> (дата звернення: 16.11.2023).
28. Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ТАС». Регулярна річна звітність. URL: <https://sgtas.ua/regulyarnaya-godovaya-informacziya/zv%D1%96tn%D1%96st-za-2022-r%D1%96k/> (дата звернення: 16.11.2023).

References

1. Budská, P., Fleischmann, L. (2021). Development and comparison of competition and concentration in the banking and insurance sector in the czech republic in the years 2007-2019. *Politická Ekonomie*, 69, 1, 3–25. DOI: <https://doi.org/10.18267/J.POLEK.1308>.
2. Serikova, G., Orynassarova, Y., Kuzgibekova, S., Yessymkhanova, Z., Tatiyeva, G., Omarova, A. (2019). Evaluation of competitiveness factors of insurance companies. *Entrepreneurship and Sustainability*, 7, 1, 704–713. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2019.7.1\(50\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2019.7.1(50)).
3. Vnukova, N., Opeshko, N., Mamedova, E. (2020). Identifying changes in insurance companies' competitiveness on the travel services market. *Insurance Markets and Companies*. 2020, 11, 1, 53–60. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ins.11\(1\).2020.06](http://dx.doi.org/10.21511/ins.11(1).2020.06).
4. Demydenko, M., Pistunov, I. (2021). Increasing the competitiveness of insurance company products and services using economic and mathematical modeling methods. *Scientific View: Economics and Management*, 4 (74). 98–105. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2021-74-15>. [In Ukrainian].
5. Chen, S.-Y., Lu, Ch.-Ch. (2015). Assessing the competitiveness of insurance corporations using fuzzy correlation analysis and improved fuzzy modified TOPSIS. *Expert Systems*, 32, 3. 2015, 392–404. DOI: <https://doi.org/10.1111/exsy.12099>.
6. Grytsenko, G. (2011). Method of competitiveness assessment of insurance enterprises on the basis of fuzzy logic. *Financial space*, 1 (1), 79–84. Retrieved from <https://oaji.net/articles/2014/944-1405945876.pdf> (accessed November 16, 2023). [In Ukrainian].

7. Sanderson, A., Juniors, M., Papavassiliou, V. (2021). Competition in the insurance sector – An application of Boone indicator. *Cogent Economics & Finance*, 9 (1), 1974154. DOI: <https://doi.org/10.1080/23322039.2021.1974154>.
8. Lu, M., Zhu, K. (2018). Performance evaluation of the insurance companies based on AHP. *Advances in materials, machinery, electronics II: Proceedings of the 2nd International Conference on Advances in Materials, Machinery, Electronics (AMME 2018)*. 20–21 January 2018. Xi'an City, China. DOI: <https://doi.org/10.1063/1.5033666>.
9. Bilbao-Terol, A., Arenas-Parra, M., Quiroga-García, R., Bilbao-Terol, C. (2022). An extended best–worst multiple reference point method: application in the assessment of non-life insurance companies. *Operational Research*, 22, 5323–5362. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12351-022-00731-z>.
10. Vnukova, N, Mamedova, E. (2020). Theoretical aspects of determining the essence of insurance companies' competitiveness. *Efektivna ekonomika*, 4. Retrieved from http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/14.pdf (accessed November 16, 2023). [In Ukrainian].
11. Kryvytska, O. R., Novoseletska, A. O. (2021). The Theoretical and Methodological Aspects of Assessing the Competitiveness Management of Insurance Companies. *Business Inform*, 12, 288–294. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-12-288-294>.
12. Ponomaryova, O. (2013). Competitiveness of insurance companies in the region. *Vestnik DDFA. Economic Sciences*, 2 (30), 92-103. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-12-288-294>.
13. Prystupa, L.A., Kharchuk, O.B. (2017). Conceptual base of the insurance company's competitiveness in the modern market environment. *Economy and Society*, 13, 1201–1206. Retrieved from https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/201.pdf (accessed November 16, 2023). [In Ukrainian].
14. Burtniak, I., Suduk, N., Rogach, O. (2021). Comprehensive assessment of insurance company's competitiveness by cluster and discriminative analysis methods. *Herald of Khmelnytskyi National University.*, 1, 6, 156–162. DOI: <https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2021-300-6-26>.
15. Dyakonova, I., Kravchuk, A., Sheliuk, A., Haber, J. (2020). Quantitative methods estimation of the competitiveness of insurance companies in the context of sustainable development. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*, 3 (34). 2020, 366–380. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i34.215575>.
16. Khmelnytsky National University (n.d.). Methods of analysing the competitiveness of an enterprise. Retrieved from <https://msn.khmnu.edu.ua/mod/page/view.php?id=8839&lang=es> (accessed November 16, 2023). [In Ukrainian].
17. Yevtushenko, N. O., Khomych, N. O. (2020). Features of competitiveness assessment for insurance business companies. *Economics. Management. Business*, 3, 3, 15–20. DOI: <https://doi.org/10.31673/2415-8089.2020.031520>.
18. Limited Liability Company “Finance.ua” (n.d.). People's rating of insurance companies in Ukraine. Retrieved from https://finance.ua/ua/ratings/customer_services/-/insurances/2/1 (accessed November 16, 2023). [In Ukrainian].
19. Allied World Assurance Company Holdings, Ltd (n.d.). About us. Our Financials. Retrieved from <https://awac.com/financials/> (accessed November 16, 2023).
20. ASIROM - Vienna Insurance Group (n.d.). Dispre Asirom. Situatii financiare IFRS. Retrieved from <https://asirom.ro/situatii-financiare-ifrs> (accessed November 16, 2023).
21. UNIQA Österreich (n.d.). Investor Relations. Publikationen. Retrieved from <https://www.uniqagroup.com/grp/investor-relations/ueberblick.de.html> (accessed November 16, 2023).
22. Public Joint Stock Company “Insurance Company “Ukrainian Insurance Group” (n.d.). About USG. Retrieved from <https://www.usg.ua/about/company-presentation/about-usg/> (accessed November 16, 2023). [In Ukrainian].
23. Joint Stock Company “Insurance Company “ARXS” (n.d.). Public and financial information. About ARX. Retrieved from <https://arx.com.ua/publicna-ta-finansova-informatsiya> (accessed November 16, 2023). [In Ukrainian].
24. Private Joint Stock Company “Insurance Company “Unika” (n.d.). Public information. Retrieved from https://uniqa.ua/initial_data/ (accessed November 16, 2023). [In Ukrainian].
25. Private Joint Stock Company “Insurance Company “TAS” (n.d.). About us. Retrieved from <https://sgtas.ua/company/> (accessed November 16, 2023). [In Ukrainian].
26. Joint Stock Company “Insurance Company “INGO” (n.d.). Disclosure of information. Retrieved from <https://ingo.ua/pro-kompaniyu/rozkrittuya-informacziyi> (accessed November 16, 2023). [In Ukrainian].

27. Public Joint Stock Company “Insurance Company “Ukrainian Insurance Group” (n.d.). Financial information. Financial statements. Retrieved from <https://www.usg.ua/about/financial-information/financial-statements> (accessed November 16, 2023). [In Ukrainian].

28. Private Joint Stock Company “Insurance Company “TAS” (n.d.). Regular annual reporting. Retrieved from <https://sgtas.ua/regulyarnaya-godovaya-informacziya/zv%D1%96tn%D1%96st-za-2022-r%D1%96k/> (accessed November 16, 2023). [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.12.2023

Прийнята до публікації 15.12.2023